

<https://doi.org/10.52387/1811-5470.2025.1.02>
CZU: 37.01:37.091:373(478)

TENDINȚE ACTUALE PRIVIND EVALUAREA CALITĂȚII EDUCAȚIEI ÎN INSTITUȚIA DE ÎNVĂȚĂMÂNT

Sergiu BACIU,

doctor habilitat în pedagogie, conferențiar universitar,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, RM
ORCID: 0000-0002-7452-8356

Angela MUȘENCO,

doctorandă, Școala Doctorală Științe ale Educației,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, RM
profesoară, Liceul Teoretic „Ion Creangă”, Soroca, RM
ORCID: 0009-0008-6637-065X

Rezumat. *Articolul analizează tendințele actuale ale evaluării calității educației în Republica Moldova, evidențind influența reformelor neoliberale asupra sistemului educațional, precum descentralizarea și autonomia școlilor. Se subliniază importanța evaluării interne ca proces continuu pentru îmbunătățirea educației, prezentând modele de relație între evaluarea internă și externă.*

Cuvinte cheie: *evaluare internă, calitatea educației, autonomie școlară, evaluare externă, model de evaluare, relație de complementaritate, standarde educaționale.*

CURRENT TRENDS IN EDUCATIONAL QUALITY ASSESSMENT IN THE EDUCATIONAL INSTITUTION

Summary. *The article analyzes current trends in the evaluation of education quality in the Republic of Moldova, highlighting the influence of neoliberal reforms on the education system, such as decentralization and school autonomy. It emphasizes the importance of internal evaluation as an ongoing process for improving education, presenting models of the relationship between internal and external evaluation.*

Keywords: *internal evaluation, quality of education, school autonomy, external evaluation, evaluation model, complementary relationship, educational standards.*

Introducere. Politicile neoliberale au avut un impact considerabil asupra sistemelor educaționale din întreaga lume, influențând modul în care sunt organizate și gestionate instituțiile educaționale. Aceste politici au introdus concepte precum eficiența și eficacitatea, care au devenit fundamentale în dezvoltarea unor noi cadre de guvernare educațională. În acest context, ideea de „*bună guvernare*” a fost adoptată ca un discurs principal, promovând schimbări organizaționale semnificative în sistemele educaționale, mai ales în țările cu venituri reduse. Organizațiile internaționale de dezvoltare au folosit această ideologie pentru a ghida aceste țări spre implementarea unor reforme care includ transparența proceselor de luare a deciziilor, descentralizarea structurilor educaționale, stabilirea unor indicatori de performanță relevanți și consolidarea mecanis-

melor de responsabilitate, toate având ca scop îmbunătățirea calității educației și eficienței sistemelor educaționale [12].

Discuții. Începând cu anii 2000, sistemul educațional din Republica Moldova a fost influențat de reformele neoliberale, care au pus accent pe eficiență economică, competiție și responsabilitate. Strategia de Descentralizare a Educației din 2013, deși neaprobată oficial, a atribuit școlilor autonomie managerială și financiară, permițându-le să gestioneze direct resursele, să angajeze personal și să dezvolte planuri strategice proprii. Un alt exemplu al aplicării politicilor neoliberale este introducerea în 2014 a finanțării per elev. Această reformă a redistribuit resursele pe baza numărului de elevi, stimulând eficiența financiară, dar amplificând disparitățile și punând presiune pe școlile mici din mediul rural [6,

p. 15]. În plus, introducerea testelor standardizate și a curriculumului bazat pe competențe a avut ca scop alinierea educației la standardele internaționale. Pe lângă descentralizare și finanțare, reformele au promovat *managerialismul*, în care directorii de școli sunt încurajați să adopte practici moderne de administrare. Standardele profesionale, elaborate cu sprijinul Fundației Soros-Moldova, au oferit un cadru clar pentru profesionalizarea conducerii școlare, punând accent pe gestionarea resurselor și implicarea comunității.

Ca o completare a descentralizării, finanțării per elev, standardizării, evaluarea internă a școlii, sau autoevaluarea, devine un instrument esențial pentru îmbunătățirea continuă a calității educației în școlile cu autonomie crescută. După cum afirmă G.

McNamar, „*Prin autonomia școlară, în special, școlile au mai multă libertate și independență de a se concentra asupra propriilor contexte locale, dar, paradoxal, se confruntă și cu o responsabilitate mai mare*” [8, p. 2]. Prin evaluare internă, școlile sunt încurajate să-și dezvolte propriile mecanisme de evaluare, creând astfel un mediu educațional mai flexibil și orientat spre dezvoltarea continuă. Totodată, putem afirma cu certitudine că „*evaluarea este un element specific politicilor stimulative de asigurare a calității*” [2, p. 245].

Conceptul de evaluare internă a fost prilejul dezbaterilor sporite ale mai multor autori, printre care H. Simons, J. Vanhoof, MacBeath, MacNamara & O’Hara, Nevo, Van Petegem (Tabelul 1.1.) etc.

Tabelul 1.1. Definiții ale evaluării interne

Autori	Definiții
H. Simons [13]	Evaluarea internă reprezintă un proces de evaluare obiectivă a practicilor școlare care oferă perspective asupra experiențelor educaționale ale elevilor, mai mult decât cele măsurate prin rezultatele de la examene.
J. Vanhoof, P.V. Petegem [15]	Procese, în mare parte inițiate de școală însăși, prin care participanții selectați descriu și evaluează funcționarea școlii într-un mod sistematic, cu scopul de a lua decizii sau de a adopta inițiative în cadrul dezvoltării și politicii generale a școlii.
MacBeath [7]	Un proces ciclic gestionat, alimentat de datele obținute prin revizuire și autoevaluare în toate aspectele activității școlii, inclusiv revizuirea performanței profesorilor, informațiile oferite de părinți, rapoartele consiliului de administrație și analiza performanței elevilor și a datelor despre valoarea adăugată.
D. Nevo [10]	Acest proces este realizat exclusiv de personalul intern al școlii, cum ar fi grupuri de profesori, lideri școlari sau personal de proiect desemnat. Totuși, evaluarea internă se diferențiază de evaluările externe prin faptul că membrii personalului profesional al școlii sunt responsabili de acest proces.
R.H. Hofman [5]	Un proces sistematic, incluzând activități ciclice precum stabilirea de obiective, planificarea, evaluarea și definirea unor noi măsuri de îmbunătățire.
A. Toma [14]	Evaluarea internă este tipul de evaluare realizat de personalul specializat din cadrul instituției care implementează programul. Scopul evaluării interne este furnizarea unei analize din perspectiva implementatorului care are acces la date mai ușor decât orice alt actor implicat. Prin urmare acest tip de evaluare este extrem de bogat în date, iar raportul de evaluare este unul foarte explicit și explicativ.
Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD) [11]	Autoevaluarea școlară este o formă de evaluare internă care contrabalansează tendința multor sisteme educaționale de a se baza pe evaluări externe pentru a garanta calitatea educației.
Metodologia de evaluare a instituțiilor de învățământ general [9]	Proces de autoanaliză realizat anual de către structurile instituționale responsabile de asigurarea calității, în baza actelor legislative și normative, în conformitate cu standardele de calitate, care constă în colectarea sistematică a datelor cu privire la procesul educațional, consultarea opiniei actorilor educaționali, reflectarea rezultatelor și a performanțelor activității personalului didactic, a personalului de conducere și a altor actori implicați în activitatea instituției.

Analizând definițiile prezentate în tabelul 1.1, observăm că evaluarea internă este un concept multidimensional, cu numeroase abordări și perspective. Aceasta reflectă diversitatea scopurilor, participanților, metodologiilor și rezultatelor asociate procesului de autoevaluare a școlii. Definițiile acestor autori evidențiază nu doar caracterul complex al evaluării interne, ci și adaptabilitatea acesteia la nevoile specifice ale instituțiilor educaționale. Astfel, prin analiza acestor definiții, putem:

- **Să identificăm obiectivele comune** ale evaluării interne, precum îmbunătățirea calității educației, planificarea strategică și dezvoltarea continuă.
- **Să înțelegem diversitatea participanților** implicați în proces, de la grupuri profesionale

interne și personal specializat, până la profesori, părinți și alte părți interesate.

- **Să explorăm metodologiile aplicate**, variind de la procese ciclice și sistematice până la activități bazate pe standarde legislative.
- **Să analizăm rezultatele așteptate**, cum ar fi generarea de recomandări pentru îmbunătățirea performanței, reflectarea succeselor și a eșecurilor sau integrarea feedback-ului pentru o mai bună adaptare la cerințele comunității școlare.

În tabelul de mai jos evidențiem cum diferite concepte de evaluare internă pot coexista și se pot completa reciproc în scopul îmbunătățirii continue a sistemului educațional.

Tabelul 1.2. Evaluarea internă, obiective, participanți, metodologie, rezultate așteptate

Autori	Obiective ale evaluării	Participanți	Metodologie	Rezultate așteptate
H. Simons	Îmbunătățirea experiențelor educaționale	Participanți nespecificați	Sistematic	Depășirea evaluării bazate pe examene
J. Vanhoof,	Politici generale ale școlii	Participanți selectați	Sistematic	Inițiative în dezvoltarea școlii
MacBeath	Dezvoltare continuă	Profesori, părinți	Proces ciclic	Date integrate din mai multe surse
D. Nevo	Responsabilitate internă	Grupuri profesionale interne	Exclusiv intern	Control complet al procesului
R.H. Hofman	Stabilirea obiectivelor și îmbunătățirea	Personal didactic și conducere	Activități ciclice	Definirea măsurilor de îmbunătățire
I.A. Validman	Planificarea strategică și prioritizarea	Profesori, personal de conducere, actori educaționali	Proces integrat și sistematic	Observarea succeselor și eșecurilor
G. Devos	Analiza și evaluarea funcționării școlii	Școală și personal intern	Colectare și analiză sistematică	Recomandări pentru îmbunătățirea calității
Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD)	Autoevaluarea școlară contrabalansează tendința sistemelor educaționale de a se baza pe evaluări externe.	Nu sunt specificați	Autoevaluare internă	Asigurarea calității educației prin evaluarea internă
Metodologia de evaluare a instituțiilor de învățământ general	Autoanaliză anuală realizată de structurile instituționale responsabile de asigurarea calității.	Actori educaționali	Colectare și analiză a datelor	Îmbunătățirea calității educației pe baza datelor colectate

Hofmann atenționează că „*evaluarea internă poate fi înțeleasă nu doar ca un proces, ci și ca un produs, în sensul rezultatelor concrete pe care acest proces le generează*” [5, p.1]. Această perspectivă scoate în evidență importanța utilizării datelor și a concluziilor obținute în urma autoevaluării pentru a ghida dezvoltarea școlii. Ca produs, evaluarea internă oferă o imagine clară a stării curente a instituției, evidențiind punctele forte, domeniile ce necesită îmbunătățire și prioritățile de dezvoltare. Aceste rezultate pot lua forma unor rapoarte detaliate, tabele comparative, analize statistice. De exemplu, un produs al evaluării interne poate fi un plan de îmbunătățire bazat pe concluziile autoanalizei, care să includă măsuri concrete pentru atingerea unor obiective educaționale. Un alt aspect al autoevaluării, evidențiat ca produs, concretizează că aceste rezultate sunt utilizate nu doar în beneficiul intern al instituției, ci și pentru a răspunde cerințelor externe, precum raportările către autoritățile educaționale, evaluările naționale sau comunicarea cu comunitatea locală.

În mod oficial, evaluarea internă este prezentată ca având scopul principal de a îmbunătăți școlile, de a identifica punctele slabe și de a sprijini dezvoltarea personală și profesională a cadrelor didactice. Cu toate acestea, Chapman și Sammons [3] avansează întrebarea dacă scopul real al evaluării interne este îmbunătățirea sau dacă se concentrează mai degrabă pe reglementarea și monitorizarea practicilor și standardelor. Cercetările indică o suprapunere între aceste două scopuri.

MacBeath [7] consideră că evaluarea internă este condusă de logica economică, de responsabilitate și de îmbunătățire:

- din punct de vedere economic, evaluarea internă este cea mai eficientă formă de asigurare a calității;
- în special în perspectiva raportului calitate-preț, logica responsabilizării consideră că este imperativ ca școlile să fie răspunzătoare față de părțile interesate;
- logica de îmbunătățire consideră inevitabil ca performanțele să se îmbunătățească, cu condiția ca școlile să evalueze performanțele actuale și să planifice pentru viitor.

Există o serie de dovezi solide din cercetările internaționale [4], [11], [12] care demonstrează că evaluarea internă joacă un rol crucial în îmbunătățirea durabilă a instituțiilor de învățământ, contribuind direct la obținerea unor rezultate mai bune ale

elevilor și la o practică educațională mai eficientă. Evaluarea internă nu doar că ajută școlile să identifice punctele slabe, dar oferă și un cadru pentru dezvoltarea continuă, promovând un proces de învățare colaborativă. Mai jos vom explora câteva dintre cele mai semnificative beneficii ale evaluării interne.

Evaluarea internă îmbunătățește învățarea elevilor. Profesorii performanți au demonstrat că, reflectând în mod regulat asupra propriei practici, pot îmbunătăți rezultatele de învățare ale elevilor lor. Acest lucru se întâmplă atunci când principala concentrare a autoevaluării școlare este pe ceea ce se întâmplă în sălile de clasă, și nu pe documentație.

Evaluarea internă susține dezvoltarea și îmbunătățirea continuă. Profesorii pot folosi dovezile colectate prin evaluare internă pentru a confirma aspectele pozitive ale practicilor lor. De asemenea, aceste dovezi îi ajută să identifice acele aspecte pe care ar dori să le îmbunătățească. Identificarea punctelor forte și a priorităților pentru dezvoltare împreună, ca echipă, va asigura că toți profesorii din școală lucrează pentru atingerea acelorași obiective strategice.

Evaluarea internă implică întreaga comunitate școlară. Pe măsură ce profesorii colectează și analizează diverse informații despre școală, ei includ în mod firesc opiniile elevilor și ale părinților, precum și punctele de vedere ale colegilor lor. În plus, aceștia se bazează pe informații despre performanțele elevilor, implicarea lor și contribuția lor la viața școlii.

Evaluarea internă oferă școlilor posibilitatea de a-și spune propria poveste comunității lor. Fiecare școală este afectată de anumite circumstanțe, are elevi și desfășoară activități unice. Evaluarea internă permite școlilor să confirme și să celebreze ceea ce fac bine și să decidă ce schimbări doresc să facă, bazându-se pe dovezile pe care le-au colectat. Evaluarea internă oferă școlilor o oportunitate de a comunica comunității punctele forte și prioritățile stabilite pentru îmbunătățire.

Evaluarea internă îmbogățește viața profesională a profesorilor. Profesorii care se implică în evaluarea internă vorbesc frecvent despre modul în care acest proces îi încurajează să reflecteze asupra modului în care predau și să împărtășească idei și întrebări cu colegii lor într-un mod profesional, plin de satisfacții și sprijin.

În anul 2001 Parlamentul European și Consiliul privind cooperarea europeană în evaluarea calității

educației școlare au recomandat cu insistență statele membre, în cadrul activităților economice și sociale, stabilirea unor sisteme transparente de evaluare a calității și prin încurajarea și sprijinirea, după caz, a implicării actorilor școlari, inclusiv a cadrelor didactice, elevilor, părinților și experților, în procesul de evaluare internă în școli pentru a promova responsabilitatea partajată pentru îmbunătățirea școlilor.

Faubert menționează, totuși, că evaluarea instituțiilor de învățământ urmărește, de obicei, două scopuri majore: responsabilizarea și îmbunătățirea procesului educațional [4]. Aceste două dimensiuni evidențiază diferențe dintre:

- **responsabilitate**, ce pune accent pe analiza performanței curente a școlii și respectarea

standardelor. Aceasta este în general *sumativă* și asociată *evaluării externe*.

- **îmbunătățire**, ce prioritizează procesele educaționale și progresul continuu, având o abordare *formativă* și fiind asociată *evaluării interne*.

Tabelul de mai jos compară cele două perspective fundamentale ale evaluării școlare: responsabilitatea și îmbunătățire. Acestea reflectă diferențele dintre o abordare axată pe analiza performanței curente și conformitatea cu standardele și o abordare orientată spre îmbunătățirea continuă a proceselor și rezultatelor. Prin organizarea pe criterii specifice, tabelul evidențiază complementaritatea dintre aceste două perspective, care, utilizate împreună, pot sprijini dezvoltarea durabilă a școlii.

Tabelul 1.3. Comparația între evaluarea pentru responsabilitate și îmbunătățire a școlii

Criterii de comparație	Scopul responsabilității	Scopul îmbunătățirea școlii
Focalizare	Pe organizarea școlii	Pe procesele educaționale
Abordare bazată pe date	Analiza cantitativă, cu accent pe rezultate concrete	Analiza calitativă, care investighează efectele schimbărilor
Tip de orientare	Bazată pe metrici măsurabile	Bazată pe observații și reflecții
Modul de aplicare a schimbărilor	Nu oferă detalii despre cum să fie implementate schimbările necesare	Se concentrează pe procesul de aplicare a schimbărilor
Obiectiv principal	Îmbunătățirea rezultatelor elevilor	Îmbunătățirea proceselor care conduc la rezultate mai bune
Perspectiva temporală	Se axează pe o imagine statică a școlii, la un moment specific în timp	Analizează evoluția și schimbarea în timp a școlii
Surse de cunoștințe utilizate	Se bazează pe cercetări academice și rapoarte	Se bazează pe experiența practică a profesorilor și liderilor școlari
Interes privind eficiența	Analizează școlile care sunt deja eficiente	Se concentrează pe procesul prin care școlile devin eficiente
Orientare generală	Statică – evaluarea școlii așa cum este în prezent	Dinamică – evaluarea include trecutul școlii și potențialul său viitor

Pe baza informațiilor din tabel, se poate concluziona că *evaluarea axată pe responsabilitate* se concentrează pe școală ca unitate, analizând organizarea și performanța acesteia. Este bazată pe date cantitative și măsurători precum rezultatele elevilor la teste și respectarea standardelor naționale. Acest tip de evaluare are o orientare statică, evaluând școala așa cum este în prezent, fără a oferi neapărat ghidaj pentru implementarea schimbărilor necesare. Este recomandată școlilor care sunt deja efi-

ciente. În schimb, *evaluarea axată pe îmbunătățire* se concentrează pe procesele din cadrul școlii. Are o abordare calitativă, analizând efectele schimbărilor implementate și punând accent pe modul în care școala își poate crește eficiența. Această perspectivă recunoaște dinamica școlilor și procesul lor de evoluție, fiind mai interesată de parcursul îmbunătățirii decât de o destinație fixă. În loc să privească doar rezultatele elevilor, se concentrează pe experiențele și contribuțiile practicienilor (profesori, lideri șco-

lari) pentru a sprijini schimbările. Astfel, este preocupată de modul în care școlile devin eficiente, nu doar de starea lor actuală.

În acest context, D. Nevo afirmă: „Doar două abordări împreună pot crea un sistem sănătos pentru dezvoltarea școlară. Evaluarea internă este o condiție prealabilă pentru o evaluare externă utilă și numai o combinație semnificativă a ambelor poate sprijini în viitor calitatea și eficiența activității școlare (efect sinergic)” [11, p.2]. Țările trebuie să găsească echilibrul între responsabilizare și îmbunătățire pentru ca nici una dintre ele să nu prevaleze asupra celeilalte. De asemenea, trebuie să se asigure că evaluările interne și externe ale instituțiilor de învățământ se completează reciproc astfel încât școlile să își facă o idee clară și coerentă cu privire la ceea ce trebuie să îmbunătățească și cum să își asume responsabilitatea în legătură cu propria lor dezvoltare. Astfel, între evaluarea externă și internă se stabilește o relație potențială de complementaritate. Datele obținute în urma evaluării externe și cele obținute în evaluarea internă pot avea o importanță considerabilă nu numai pentru cunoașterea cuprinzătoare a vieții școlare, dar și pentru evidențierea acelor factori care au contribuit la îmbunătățirea calității educației. Evaluarea internă este considerată un element esențial pentru îmbunătățirea calității, în timp ce evaluarea externă asigură responsabilitatea publică. Ambele contribuie la obținerea unei imagini complete asupra funcționării școlii și a rezultatelor acesteia, menționează Faubert [4].

Există o mare diversitate în rândul țărilor OCDE în modurile în care abordează evaluarea școlilor. Domeniul de aplicare și metodele de evaluare a școlii, criteriile și standardele utilizate și instrumentele de culegere a datelor diferă în mare măsură între sistemele de învățământ, în funcție de contextul educațional și de părțile interesate implicate în proiectarea și implementarea schemelor de evaluare școlară. „Această varietate, subliniază Faubert, este rezultatul diferitelor tradiții, diverse sisteme de administrare și politici educaționale, legate nu doar de evaluare, ci și de autonomia școlii. Având în vedere gradele variate în care politicile de descentralizare sunt implementate în diferite țări, rolurile și funcțiile evaluării școlare pot varia” [4, p.7].

În ceea ce privește abordările evaluării interne a instituțiilor de învățământ la nivel european, există o varietate de modele, deoarece fiecare țară și-a dezvoltat propria cultură de evaluare și, prin urmare, „domeniul de aplicare și metodele, criteriile și standardele folosite, precum și instrumentele de colectare a datelor diferă în mare măsură în funcție de contextul educațional și de factorii implicați în proiectarea și implementarea schemelor de evaluare școlară” [4, p.7].

Aceste modele provin din diferite tradiții, diverse sisteme de administrare și politici educaționale, nu numai în ceea ce privește evaluarea, ci și autonomia școlară.

Cercetarea literaturii cu referire la evaluarea internă [4], [5], [12] ne-a permis să identificăm 3 modele de bază ale evaluării interne.

Tabelul 2. Modele ale evaluării interne

Modele ale evaluării interne	Caracteristici	Statele care practică acest tip de evaluare internă
Proportională	Inspecția externă se fundamentează pe rezultatele obținute de instituția de învățământ. Cu cât mai bune sunt rezultatele evaluării interne a școlii, cu atât mai rar vin inspectorii.	Olanda, Scoția, Portugalia, Flandra, Republica Cehă, Irlanda, Anglia
Ideală	Instituția de învățământ este independentă în efectuarea evaluării interne. Inspecția analizează rapoartele și indică optimizările de care are nevoie instituția de învățământ.	Irlanda de Nord, Austria, Franța, Canada
De sprijin	Inspecția acordă sprijin instituțiilor de învățământ în procesul de evaluare internă în cel mai eficient mod.	Danemarca, Finlanda, o parte a Germaniei

Raportul OCDE [12] evidențiază faptul că, la nivel internațional, s-a produs o schimbare sesizabilă în ultimii ani în ceea ce privește natura și direcția practicilor de evaluare a instituțiilor de învățământ. În numeroase țări, aceasta a însemnat acordarea unei mai mari importanțe evaluării interne a școlii, în cadrul eforturilor de consolidare a leadership-ului

școlar în scopul realizării de îmbunătățiri, păstrând totodată mecanismele de control extern ca un mijloc important de asigurare a calității și de sprijinire a proceselor interne ale școlilor.

Relația dintre evaluările externe și cele interne variază de la o țară la alta. În general, pe măsură ce sistemele se maturizează, se pune un accent mai

mare pe evaluarea internă, în timp ce evaluarea externă este redusă. Majoritatea țărilor OECD folosesc acum rezultatele evaluărilor interne ca parte a evaluărilor externe. Cu toate acestea, relația este moderată și de gradul de autonomie școlară - în sistemele centralizate, evaluările externe continuă să aibă mai mult rolul dominant, în timp ce evaluarea internă se bucură de o popularitate mai mare în școlile cu o mai mare autonomie.

Cercetătorul norvegian Trond Alvik [1] a identificat trei modele predominante ale relației între evaluarea internă și evaluare externă (inspecție) pe care le-a numit paralelă, secvențială și cooperantă:

- **modelul paralel:** în acest model autoevaluarea și inspecția funcționează „...funcționează în paralel, fiecare având propriile criterii și protocoale” [ibidem, p. 29]. Ulterior, aceste două sisteme pot compara și pot împărtăși constatările. Într-o oarecare măsură această abordare este susținută de aceia care consideră că evaluarea internă nu este o modalitate adecvată de colectare de date fiabile și din acest motiv evaluarea externă este utilizată ca mijloc pentru a măsura;

- **modelul secvențial:** aici evaluarea externă urmează evaluării interne a școlii și folosește rezultatele acesteia ca punct de plecare pentru procesul de asigurare a calității. „În acest model, organismele externe urmează evaluarea realizată de școală și o utilizează ca punct central al propriului sistem de asigurare a calității” [ibidem, p. 29]. Evident, această abordare poate funcționa și în direcție opusă. Inspecția externă oferă școlii feedback, care ulterior va fi sta la baza procesului de evaluare internă a școlii. Un exemplu tipic a legăturii dintre evaluarea internă și evaluarea externă este cazul Inspectoratului guvernului Regatului Unit.

- **modelul cooperant:** acest model implică o colaborare între agențiile externe și școli pentru dezvoltarea unui cadru comun de evaluare. „În acest model, agențiile externe cooperează cu școlile pentru a dezvolta o abordare comună în ceea ce privește evaluarea” [ibidem, p. 29]. Criteriile de evaluare provin din ambele tipuri de evaluare și se încearcă combinarea rezultatelor pentru a obține o evaluare holistică, care să satisfacă nevoile atât ale inspecției externe, cât și ale instituției de învățământ.

Fiecare dintre aceste trei modele reflectă contextul politic în care sunt încorporate. În viitor, menționează autorul, politica de evaluare ar trebui să se orienteze în direcția modelului cooperant, ce ar fi semnul distinctiv al unui sistem matur de evaluare a calității educației.

În cele ce urmează explicităm tipuri de model ce au fost specifice evaluării instituțiilor de învățământ

din Republica Moldova. În baza *Metodologiei de evaluare a instituțiilor de învățământ general* [9], relația dintre evaluarea internă și evaluarea externă este reglementată într-un mod ce sugerează un model secvențial, cu elemente de cooperare, în anumite cazuri. Iată cum se construiește această relație:

Evaluarea internă: fiecare instituție de învățământ trebuie să realizeze anual o autoevaluare, iar raportul de autoevaluare reprezintă un instrument central al procesului. Autoevaluarea este realizată de o comisie internă care analizează datele privind evoluția și performanțele educaționale. Scopul acestei evaluări este să determine nivelul calității educației în cadrul instituției. Raportul de autoevaluare este aprobat la nivelul Consiliului Profesorat și publicat pe pagina web a instituției.

Evaluarea externă: evaluarea externă periodică are loc la intervale de 5 ani și implică analiza activității educaționale a instituției, examinând în detaliu conformitatea cu legislația, standardele de calitate și rezultatele procesului educațional. Aceasta include atât examinarea dosarului instituției, cât și vizite în teren. Evaluarea externă se bazează, de asemenea, pe raportul de autoevaluare al instituției, acesta constituind un punct de plecare pentru evaluarea externă.

Relația dintre evaluarea internă și externă:

Model secvențial: Evaluarea externă urmează evaluării interne. În acest sens, raportul de autoevaluare realizat de instituție este un punct central pentru procesul de evaluare externă. Evaluarea externă poate include un feedback care să fie utilizat ulterior pentru îmbunătățirea procesului de autoevaluare.

Cooperare: Deși evaluările sunt realizate în mod distinct, evaluarea internă furnizează informații relevante pentru evaluarea externă, iar recomandările rezultate din evaluarea externă sunt folosite pentru îmbunătățirea performanțelor instituției. Astfel, există un proces de învățare continuă între cele două tipuri de evaluare, cu scopul de a îmbunătăți calitatea educațională.

În Republica Moldova evaluarea internă și externă a școlilor se bazează pe *Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general, în perspectiva școlii prietenoase copilului*, aprobate prin ordinul Ministerului Educației nr. 970 din 11 octombrie 2013 [9]. Aceste standarde sunt inspirate din recomandările Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), UNESCO și UNICEF, care au colaborat pentru a dezvolta un cadru de referință global destinat să sprijine țările în dezvoltarea și îmbunătățirea sistemelor educaționale.

Tabelul 3. Standardele de calitate din perspectiva școlii prietenoase copilului

Dimensiunea	Standarde
SĂNĂTATE, SIGURANȚĂ, PROTECȚIE	1.1 Instituția de învățământ asigură securitatea și protecția tuturor elevilor/copiilor.
	1.2. Instituția dezvoltă parteneriate comunitare în vederea protecției integrității fizice și psihice a fiecărui elev/ copil.
	1.3. Instituția de învățământ oferă servicii de suport pentru promovarea unui mod sănătos de viață.
PARTICIPARE DEMOCRATICĂ	2.1. Copiii participă la procesul decizional referitor la toate aspectele vieții școlare.
	2.2. Instituția școlară comunică sistematic și implică familia și comunitatea în procesul decizional.
	2.3. Școala, familia și comunitatea îi pregătesc pe copii să conviețuiască într-o societate interculturală bazată pe democrație.
INCLUZIUNE EDUCAȚIONALĂ	3.1. Instituția educațională cuprinde toți copiii, indiferent de naționalitate, gen, origine și stare socială, apartenență religioasă, stare a sănătății și creează condiții optime pentru realizarea și dezvoltarea potențialului propriu în procesul educațional.
	3.2. Politicile și practicile din instituția de învățământ sunt incluzive, nediscriminatorii și respectă diferențele individuale.
	3.3. Toți copiii beneficiază de un mediu accesibil și favorabil.
EFICIENȚĂ EDUCAȚIONALĂ	4.1 Instituția creează condiții de organizare și realizare a unui proces educațional de calitate.
	4.2. Cadrele didactice valorifică eficient resursele educaționale în raport cu finalitățile stabilite prin Curriculumul național.
	4.3. Toți copiii demonstrează angajament și implicare eficientă în procesul educațional.
EDUCAȚIE SENSIBILĂ LA GEN	5.1. Copiii sunt educați, comunică și interacționează în conformitate cu principiile echității de gen.

Totodată, conform raportului OCDE [12, p. 384], evaluarea școlii se concentrează pe procesele fundamentale, precum predarea și învățarea, conducerea școlii, managementul educațional, mediul școlar și gestionarea resurselor umane. Aceste aspecte sunt evaluate în paralel cu analiza rezultatelor elevilor, incluzând realizările și progresele acestora, precum și echitatea rezultatelor obținute. De asemenea, sunt luate în considerare inputuri esențiale, cum ar fi infrastructura, finanțarea și caracteristicile personalului școlii. Mai jos vom analiza modul în care standardele de evaluare din Republica Moldova se conformează acestor recomandări:

1. **Predarea și învățarea:** OCDE subliniază importanța evaluării procesului educațional, cu un accent deosebit pe calitatea predării și învățării. Evaluarea internă în Republica Moldova, conform standardelor de calitate, abordează acest aspect sub dimensiunea **Eficiență educațională** (standardul

4.1, „Instituția creează condiții de organizare și realizare a unui proces educațional de calitate”) [9];

2. **Conducerea școlii și managementul educațional:** OCDE recomandă ca evaluarea școlilor să includă și aspectele de conducere și management educațional. În standardele din Republica Moldova, acest aspect este reflectat parțial în dimensiunea **Sănătate, Siguranță, Protecție** (standardul 1.2, „Parteneriate comunitare pentru protecția integrității fizice și psihice a fiecărui elev/copil”) și **Eficiență educațională** (standardul 4.2, „Valorificarea eficientă a resurselor educaționale în raport cu finalitățile stabilite prin Curriculumul național”);

3. Mediul școlar și gestionarea resurselor umane: Conform OCDE, evaluarea școlilor trebuie să ia în considerare mediul fizic și social al școlii, precum și gestionarea resurselor umane, inclusiv a cadrelor didactice. În standardele din Republica Moldova, acest aspect este acoperit parțial de dimensiuni-

le **Sănătate, siguranță, protecție** (standardul 1.3, „Servicii de suport pentru un mod sănătos de viață”) și **Eficiență educațională** (standardul 4.3, „Angajament și implicare a elevilor în procesul educațional”). De asemenea, dimensiunea **Incluziune educațională** se referă la asigurarea unui mediu accesibil și favorabil pentru toți copiii, ceea ce susține în mod indirect gestionarea resurselor umane pentru a asigura un cadru educațional echitabil;

4. **Rezultatele elevilor și echitatea rezultatelor obținute:** OCDE pune un accent deosebit pe analiza rezultatelor elevilor, inclusiv progresele și realizările acestora, și echitatea acestora. În cadrul evaluării interne din Republica Moldova, acest aspect este reflectat în dimensiunea **Eficiență educațională**, în special prin standardele 4.2 și 4.3, care se concentrează pe valorificarea eficientă a resurselor și angajamentul elevilor. Totodată, dimensiunea **Incluziunea educațională** subliniază importanța unui mediu accesibil pentru toți elevii, ceea ce sugerează un angajament pentru echitate în procesul educațional;

5. **Inputuri esențiale (infrastructura, finanțarea, caracteristicile personalului școlii):** OCDE recomandă luarea în considerare a unor inputuri esențiale pentru evaluarea școlilor, inclusiv infrastructura, finanțarea și personalul. În standardele din Republica Moldova, acest aspect este reflectat parțial în dimensiunea **Sănătate, siguranță, protecție** (standardul 1.3, „Servicii de suport pentru un mod sănătos de viață”), care poate implica și infrastructura școlii, precum și în **Eficiență educațională** (standardul 4.2, „Valorificarea eficientă a resurselor educaționale”). Cu toate acestea, standardele din Republica Moldova nu tratează în mod direct aspectele legate de caracteristicile personalului.

Totuși, pentru ca evaluarea internă să-și atingă scopul, este esențial să fie susținută de eforturi concertate și sprijin din exterior. Evaluarea internă este o activitate complexă care implică școlile în punerea sub semnul întrebării a practicilor existente și reflectarea asupra valorilor care stau la baza predării și învățării. Studiile realizate la nivel european [4, p. 26] evidențiază condițiile esențiale pentru succesul evaluării interne, indiferent de cadrul de responsabilitate sau cultură. Aceste condiții includ:

- **Alfabetizarea în evaluare:** școlile trebuie să știe cum să stabilească obiectivele și întrebările evaluării interne, ce date sunt utile, cum să le acceseze, să le analizeze și să le interpreteze, și cum să utilizeze aceste interpretări pentru a planifica schimbări;

- **Resurse:** timpul este resursa cea mai frecvent menționată, atât pe termen scurt (pentru planificare, colectare și analiză de date), cât și pe termen lung (pentru răspândirea expertizei). Sisteme de gestionare a datelor, instrumente de autoevaluare și tehnologii adecvate sunt, de asemenea, esențiale;

- **Leadership și o cultură de sprijin:** directorul are un rol semnificativ, iar distribuirea leadership-ului și asumarea colectivă sunt vitale. Liderii la nivel local sau regional joacă un rol important în furnizarea resurselor și în promovarea unei viziuni comune pentru îmbunătățirea educației;

- **Sprijin extern și responsabilizare:** deși responsabilizarea externă poate fi percepută ca o amenințare, ea stimulează implicarea în evaluarea internă. Sprijinul extern prin formare și facilitarea interpretării datelor este frecvent menționat ca fiind crucial.

Concluzii și recomandări. Evaluarea internă reprezintă un element esențial în îmbunătățirea continuă a calității educației. Prin caracterul său ciclic, aceasta permite managerilor școlilor să reflecteze asupra activității desfășurate, să identifice punctele forte și să optimizeze aspectele care necesită îmbunătățiri. Astfel, procesul de evaluare internă contribuie la crearea unui mediu educațional mai flexibil și mai axat pe rezultate.

Modelele de evaluare internă pot varia, însă fiecare abordare are propriile sale avantaje. Modelele secvențiale și cooperante se recomandă în mod deosebit, deoarece acestea permit un proces continuu de învățare și îmbunătățire. În acest cadru, rezultatele evaluării interne sunt utilizate pentru a sprijini evaluarea externă și pentru a ghida schimbările în instituțiile educaționale. Pentru ca evaluarea internă să fie cu adevărat eficientă, aceasta trebuie să fie susținută de resurse adecvate, de un leadership responsabil și de o cultură educațională care promovează dezvoltarea continuă.

Formarea continuă a cadrelor didactice și un sprijin extern adecvat sunt esențiale pentru succesul procesului de autoevaluare și pentru îmbunătățirea calității educației în școlile din Republica Moldova. Pentru ca evaluarea internă să își îndeplinească obiectivele și să contribuie efectiv la îmbunătățirea calității educației, este necesar ca aceasta să fie sprijinită de un sistem coerent, care să integreze atât evaluarea internă, cât și evaluarea externă, într-o relație de complementaritate.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. ALVIK T. *Self-evaluation: what, why, how, by whom, for whom: Collaborative Project Self-evaluation in School Development*. Dundee, CI-DREE, 1996. DOI:[10.1177/0263211X030314005](https://doi.org/10.1177/0263211X030314005).
2. BACIU S. *Paradigma managementului calității în instituțiile de învățământ superior*. Chișinău: Editura ASEM, 2014. ISBN 978-9975-75-690-7.
3. CHAPMAN C., SAMMONS P. *School Self-Evaluation for School Improvement: What Works and Why?* Reading: CfBT Education Trust, 2013.
4. FAUBERT V. School Evaluation: Current Practices in OECD Countries and a Literature Review, OECD. 2009. In: *Education Working Papers*, No. 42, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/218816547156>.
5. HOFMAN R. H., DIJKSTRA N. J., & HOFMAN W. H. A. School self-evaluation and students achievement. In: *School Effectiveness and School Improvement*, 2009 20(1), 47–68.
6. HOTĂRĂREA GUVERNULUI nr. 868 din 8 octombrie 2014 privind finanțarea în bază de cost standard per elev a instituțiilor de învățământ primar și secundar general din subordinea autorităților publice locale de nivelul al doilea. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 319–324, art. 930, 24 octombrie 2014.
7. MacBEATH J., *A new relationship with schools: Inspection and self-evaluation*. inFORM, (5). Leadership for Learning, The Cambridge Network.
8. MCNAMARA G., SKERRITT C., O'HARA J., O'BRIEN S., & BROWN M. For improvement, accountability, or the economy? Reflecting on the purpose(s) of school self-evaluation in Ireland. In: *Journal of Educational Administration and History*, 2021, 53(3-4), 158–173.
9. METODOLOGIA DE EVALUARE a instituțiilor de învățământ general, Ordinul MECC nr. 581 din 23.06.2020.
10. NEVO D. School evaluation: internal or external? In: *Studies in Educational Evaluation*, 2001. p. 27, 95-106.
11. OECD. *Synergies for Better Learning: An International Perspective on Evaluation and Assessment*. OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education. OECD Publishing. ISBN: 978-92-64-20064-1.
12. RIZVI F. *Privatisation de l'éducation : tendances et conséquences. Recherche et prospective en éducation*, UNESCO, 2016.
13. SIMONS H. Enhancing the quality of education through school self-evaluation In: M. K. LAI & S. KUSHNER (Eds.), *A Developmental and Negotiated Approach to School Self-evaluation*. Advances in Program Evaluation Volume 14. Bingley, UK: Emerald Group Publishing.
14. TOMA A. *Aspecte teoretice privind tipurile și sistemele de evaluare a proiectelor și programelor în administrația publică*. Academia de Administrare Publică, Teoria și practica administrării publice. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/110-114_3.pdf
15. VANHOOF J., PETEGEM P. V. *Designing and evaluating the process of school self-evaluations*. In: *Improving Schools*, 14(2), 200–212.